

מקורות מספקת מים לירושלים בכל עת ובכל מצב

מיעוט משאבי מים, מיקום טופוגרפי ואוכלוסייה הולכת וגדלה - כל אלה הפכו את אספקת המים לירושלים, עיר הבירה של ישראל, לאתגר מיוחד במינו. בהיסטוריה של מקורות הוליד אתגר זה שניים מהפרויקטים המסעירים ביותר: קו השילוח, שהונח במהלך המצור על ירושלים, ופרויקט המערכת החמישית לירושלים הנבנה כיום בהיקף חסר תקדים. כתבה מיוחדת לציון יום ירושלים 2010

מאז ומתמיד הייתה אספקת המים לעיר ירושלים משימה מורכבת. תארו לעצמכם, אם כן, את גודל האתגר שניצבת בפניו **מקורות** כיום, בתקופה בה מונה אוכלוסיית העיר יותר מ-700,000 איש.

עם ההכרזה על מדינת ישראל הוטלה האחריות לאספקת המים לעיר על חברת המים הלאומית – **מקורות**. מרגע זה ועד היום הולידה המשימה המתגרת שורה של פרויקטים הנדסיים מרשימים שעיצבו את פניה ותולדותיה של העיר. שניים מביניהם בולטים במיוחד: הנחת **קו השילוח** ופרויקט **המערכת החמישית לירושלים**.

קו השילוח – פרויקט לאומי בימי מצור

גם בעת המודרנית נותר הקושי באספקת מים לירושלים נקודת תורפה מרכזית בהגנה על העיר. עם פרוץ מלחמת העצמאות ב-1948, חסמו הכוחות הערביים את קו אספקת המים שהוקם על ידי הבריטים – **הקו הראשון לירושלים** - והותירו את 100,000 תושבי העיר במצוקה קשה.

בעת המצור נאלצו תושבי ירושלים לעשות שימוש בבורות המים העתיקים וחיו תחת משטר מים נוקשה. אולם למרות צמצום הצריכה היה ברור לתושבי העיר כי כמות המים בבורות לא תוכל לקיים את התושבים במשך יותר מחודש.

מצב זה חייב פתרון מידי שיאפשר אספקת מים לעיר. פתרון חלקי הושג עם פריצת **דרך בורמה**, דרך נסתרת שנשללה על ידי לוחמי הפלמ"ח מאזור קיבוץ חולדה לירושלים, ובה הועברו מזון, ציוד ומים לתושבי העיר הנצורה. אולם אספקת המים באופן זה הייתה מועטה, מסובכת ומסוכנת, ועל כן לא ניתן היה להסתמך עליה לאורך זמן.

מתוך היענות לצו השעה, החליטה חברת **מקורות** על הנחת קו מים חדש לאורך דרך בורמה: **קו השילוח**, על שם מפעל המים העתיק שנבנה בירושלים בימי בית ראשון. את הקו תכנן מהנדס החברה שמחה

בלאס בהוראת מנהל **מקורות** דאז, לוי אשכול. תוואי הקו החל באזור חולדה, שם קלט מים מבארות באזור רחובות ונען, המשיך עד לשער הגיא ומשם במעלה ההר, עד לירושלים.

למבצע הנחת קו המים גויסו מאות פועלים שעבדו ביום ובלילה, ללא הפסקות. בתום 28 ימי עבודה, רגע לפני שהתייבשו בורות המים בירושלים, הגיעו מי **מקורות** הראשונים מחולדה לשער הגיא, וזרמו לירושלים הנצורה. על מבצע זה זכתה **מקורות** להוקרה מיוחדת מטעם משרד הביטחון.

המערכת החמישית – תספק את צורכי המים בירושלים עד שנת 2065

סיום המצור והקמת **קו השילוח** סימנו את תחילתה של צמיחה מתמשכת בירושלים. פעם אחר פעם יצרה צמיחה זו צורך בתגבור של אספקת המים בעיר באמצעות מערכות אספקה חדשות: בתחילת שנות החמישים הונח **הקו השני לירושלים** - צינור בקוטר "24, שהגיע גם הוא מאזור קיבוץ חולדה; בשנת 1979 הונח **הקו השלישי לירושלים** – צינור בקוטר "36 שהונח במקביל לקו השני; ולבסוף בשנת 1994 הונח צינור מים נוסף כגיבוי למערכות הקיימות - **הקו הרביעי לירושלים**, בקוטר של בין "42 ל-"50.

בשנות התשעים, בעקבות גלי העלייה הגדולים מברית המועצות, נוצר גידול דרמטי בצריכת המים בירושלים ובסביבתה. על רקע זה גמלה ההחלטה בקרב קברניטי המדינה להניח קו מים נוסף לירושלים.

כיום מסוגלות המערכות הקיימות לספק לאזור ירושלים עד 420,000 מ"ק ליום. ואולם קצב הגידול בצריכת המים (כ- 3% בשנה, בהתבסס על קצב הגידול בעשר השנים האחרונות) מצביע על כך שכבר בשנת 2011 תעלה צריכת המים בעיר על כושר האספקה של המערכות הקיימות. לצורך זה מקימה **מקורות** בימים אלה את **המערכת החמישית לירושלים**.

בשל חשיבותו הרבה אושר הפרויקט בוועדה לתשתיות לאומיות (הות"ל) כמפעל תשתית לאומי. על פי התכנון תקים חברת **מקורות** במספר שלבים את המערכת, שתספק את תוספת המים הנדרשת לירושלים ולסביבותיה, ותתגבר את אספקת המים למפעלים שכנים ולרשות הפלסטינית, בהתאם להסכמים מדיניים. המערכת החדשה צפויה לתת מענה מלא לצורכי העיר עד שנת 2065, שנה שבה צפויה הצריכה להגיע לכדי 1,655,000 מ"ק ליום.

פרויקט **המערכת החמישית** צפוי ליצור גמישות תפעולית באספקת המים לבירה, ולאפשר צמצום שאיבה מקידוחים באזור ההר. כמו כן יביא הפרויקט לחיסכון באנרגיה ולשיפור באמינות אספקת המים לצרכנים, וזאת באמצעות יצירת הפרדה של אזורי לחץ בהר.

פרויקט המערכת החמישית לירושלים הוגדר במקורות כפרויקט אסטרטגי לעשור הקרוב, ועלותו הראשונית נאמדת ב- 2.5 מיליארד שקלים.

חוגגים את יום ירושלים במרכז המבקרים חולדה

יום ירושלים שחל השבוע - ביום רביעי ה-12 במאי - הוא הזדמנות מצוינת לבקר במרכז המבקרים של **מקורות** באתר חולדה. מרכז המבקרים הוקם במקום בו ניצבה תחנת הדיזל, באמצעותה הוזרמו המים בקו השילוח. המרכז, הנקרא "אתר מים לירושלים", מספר את סיפור תחנת הדיזל ואת ההיסטוריה המרתקת של אספקת המים לבירה, וכולל בונקר תת קרקעי שבו נמצאת התחנה ההיסטורית, תצפית משולטת וחורשת הנצחה מוצלת. במקום מוצגת תערוכה מיוחדת בנושא תולדות אספקת המים לירושלים מתקופת המנדט ועד ימינו.